

ELS CRÍTICS

entrevista

ÁLVARO MUÑOZ

Anna Punsoda

«La consciència individual només compta segons els fets consumats»

Fa uns quants mesos, en un podcast, vaig escoltar com l'Anna Punsoda (Concabella, 1985) deia que tenia entre mans el projecte de traducció del que posteriorment ha esdevingut 'El Tercer Reich dels somnis' (Ara Llibres). Tot i l'embaràs em rep amb amabilitat i, entre renou d'obres i clàxon de cotxes, l'entreviste.

M'agrada que l'autora defugisca de la simplicitat que podria ser tractar els somnis amb violència física.

—Ella s'interessa no tant pel que va ser possible que passés, sinó per com va ser possible que passés.

—**I un cop clos el llibre queda clara la postura de fins a quin punt el somni individual pertany a un col·lectiu o el somni col·lectiu depèn dels individus.**

—Aquest floc és el que distingeix molta bibliografia. Freud publica l'any 1900 *La interpretació dels somnis*. Més endavant sí que treballarà la psicologia social i posarà en evidència la influència de la massa sobre l'individu, però a *La interpretació dels somnis* se centra en l'individu perquè els somnis per a ell eren això: el lloc on es manifestaven els desitjos reprimits per l'inconscient. L'ham del somni era una circumstància del

**El Tercer Reich
dels somnis**

CHARLOTTE BERADT

Traducció i epíleg d'Anna Punsoda
Ara Llibres
Barcelona, 2020
180 pàgines

present, però la causa profunda la remuntava als primers anys d'infantesa.

—**I en aquest llibre de passat n'hi ha poc.**

—Exacte, el que es veu és el que hi ha. Si t'hi fixes —això és secundari— en l'anàlisi freudiana el somni són 5 línies i la interpretació 5 pàgines; aquí són 5 línies i 5 línies. No cal, diguéssim, aquest procés de descriptació.

—**Que també n'hi ha, eh? Ara recorde aquell somni en què la noia rebutja la condició de jueva de la seua mare. Si remuntàrem als inicis, aquest odi racial envers la mare —peça clau— és inexistent perquè el Reich és inexistent.**

—És latent i es fa manifest quan la

meua vida està en perill per culpa de la teva vida.
—**Molt valuosa la sensació repetida de gent que té por de no saber a quin bàndol pertanyer.**

Els fa més de llosa no saber-ne el bàndol que pertànyer-ne a l'equivocat.

—És fort! I en el somni de la mare i la filla Beradt ho fa explícit: “No hi ha res en la relació d’elles dues que pogués apel·lar a un trauma infantil”. A mi això em va frapar, no tant el somni sinó la impossibilitat d’acceptar-ho i haver-ho somiat, perquè dir-te durant el dia “la meva mare és un perill” és dur. Durant el dia, ella es diu a si mateixa “no l’abandonaria de cap manera”, però a la nit la deixa penjada al mig de la muntanya.

—**I lligant-ho amb *La llengua del Tercer Reich* parlem de la importància atorgada a un llenguatge que molta gent obvia. No sé fins a quin punt l’autora s’ho fa venir bé, però cal que tractem el somni de la dona que somia amb pissarres de guix que prohibeixen paraules i hi ha ‘lord’ quan ella no sap d’anglès perquè escrivint ‘Lord’ i no ‘Déu’ prohibeixes ‘burgèsia’, ‘excel·lència’ i ‘Déu’. Ho prohibeixes tot.**

—Per a mi el més important no és això sinó el fet de somiar-ho en llengua estrangera. No tant la polisèmia sinó la

forma. I és molt recurrent. Un senyor que somia en rus quan en realitat no sap rus per no entendre’s a si mateix. Canviar la teva llengua materna en somnis per no posar-te en perill, és gros això!

—**Ara potser ficaré jo la pota, però aquest somiar rus per a mi té una tornada més que l’anglès. Rus és contraposició d’alemany. Somiar rus comporta l’assimilació de l’enemic alemany.**

—En la psicoanàlisi clàssica l’inconscient reprimeix i s’ha de descriure (tots aquells processos que Freud cita de condensació i substitució, saps?) Per exemple, la teva interpretació jo no l’havia feta, però tots aquests somnis donen peu a molts mons possibles que si no ho limitem tot a la cantarella dels impulsos sexuals.

—**Ni cas a la meua interpretació, segur que és una collonada. I sí, aquesta amplitud d’interpretacions balla amb l’amplitud de les por.**

—És el que diu l’autora: el gran èxit és que es terroritzi a si mateixos. On no arriba el sistema arriba la por de l’individu.

—**Fins al punt que l’excés de por presenta premonicions.**

—El somni com a profecia és antiqüíssim, però aquí no hi ha déus que es manifesten a través de l’home sinó que la teva ment durant la nit treballa el que intueix durant el dia.

—**I a l’inrevés no?**

—Diria que no. Durant el dia veus coses que no tens valor per formular. Beradt encripta els somnis conscientment, però no només ella. Els somnians, per parlar de “detenció”, parlen de “malaltia”. Fins i tot les converses familiars adopten un llenguatge nou. La gent aprèn a parlar d’una altra manera que no puguin inculpar-los.

—**Al llibre hi apareix sovint el tòpic de veure’s envoltats de gent muda i inexpressiva.**

—Sí, per explicar el perill de la complicitat. Els somnis no són de resistència, hi ha gent que actua però que no milita conscientment, cèl·lules que fan petites coses i que no van enlloc. El que demostra el llibre —apliquem-ho a tot— és com no és possible mantenir-se en aquest estat gris de neutralitat. La inactivitat sempre és complicitat.

→ —L'etern no-heroi...

—Ara. El dir "jo no soc cruel, però tampoc soc valent". A la pràctica, cruel.

—De fet, hi ha més conseqüències de no-herois que del règim.

—Cal molt poc per tenir molt d'efecte. Freud diu que el que provoca la consciència moral és l'angoixa social, és a dir, la delació és el que crea un estat de consciència i, un cop creat, s'hi adapten. Beradt ho diu també! Saps aquell somni del paio que fa cua davant de correus i que, quan arriba el seu torn i no li volen vendre segells perquè no és del partit, calla com un mort? Diu una cosa com "en aquell moment no hi havia les circumstàncies ideals per crear estat de consciència de resistència".

—I ho somia sempre igual. Sempre és a l'inici de la cua, és a dir, li toca actuar. En aquest somni, a més, cal dir

que el que li molesta no és no parlar sinó que qui ho faça siga una dona.

—Fortíssim. Primer és un estranger, em sembla; després una dona. El seu deure queda anul·lat i n'és conscient però aquesta tortura no el mou a actuar. Com la del tio que està molt content perquè decideix que ha de parlar i escriu una carta en blanc. O l'altre que truca i quan li contesten des del govern a l'altra banda del telèfon no diu res.

—"He de", però queda en això.

—I vas veient com en realitat queda diluït en la massa. La consciència individual només compta segons els fets consumats. És indiferent que en pensis si no fas res.

—Parlem de dones. Cap home protagonista un somni de resistència.

—Les alemanyes de classe mitjana podien guardar més distància amb les

circumstàncies... No tenien servei militar obligatori.

—Tenen un no-lloc social.

—Sí, tot i que les més fanàtiques també eren dones. Llegeix, si no, els diaris de Goebbels o la biografia de Magda Goebbels. Una boja suprema, completament alienada.

—Però, veus un cert fil conductor. A la gent li costava estar contra el Hitler persona; palpes certs esforços per estar-hi en contra.

—Prestigi vs. carisma. Hitler no en tenia, de prestigi, però tenia carisma i perquè una massa cregui en unes idees cal que el líder sigui més fanàtic que ella. Al començament el trobaven un vulgar bavarès pagesot, però a mesura que es magnifica l'ambient bèl·lic el seu to va agermanant-se a la crispació general.

—I ja per acabar, tema kafkià: burocratització. En el llibre hi ha la sensació (actual amb la COVID-19) d'estar alliberat per la manca de llibertat. M'explique. Quan no hi havia restriccions t'ho preguntaves tot, i era un esforç. Si te'n prohibeixen 10 (potser més prohibicions que abans) saps què no ho has de fer i la consciència queda tranquil·la.

—Això és la burocratització, que genera consciències tranquil·les. Quan penses en termes procedimentals no penses en termes conceptuals. Entres en un mecanisme pel qual el més important és arribar a la fase següent. Fas paperassa, busques permisos, truques aquí, busques allà i mentrestant has deixat de pensar si té sentit o no té que et diguin si pots casar-te amb una persona en funció dels seus ascendents familiars.

—N'aprendrem, de tot plegat?

—La naturalesa humana és la que és, però hi ha lliçons que ens podem anar recordant. Per exemple, que tinguem por de dir en públic alguna cosa educadament és un senyal nefast del clientelisme més o menys dissimulat que hi impera. I contra aquesta por i contra aquest clientelisme que castiga el dissident (al principi de maneres subtils, com l'ostracisme o la misèria), cal lluitar-hi des del primer moment.

CONTRA EL NACIONALISME ESPANYOL
de RAMON BARNILS
Pròleg de Carles Puigdemont
Epíleg de Núria Cadenes

NOVETATS 3i4
Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a **Facebook** i **Twitter**
Visita la nostra botiga virtual en **www.tresiquatre.cat**